

CENTAR ZA SAMOSTALNI ŽIVOT INVALIDA SRBIJE

Center for independent Living

11040 BEOGRAD, Milenka Vesnića 3, tel/fax: +381 11 360 55 09, e-mail: cilsrbija@digit.co.yu, www.cilsrbija.org

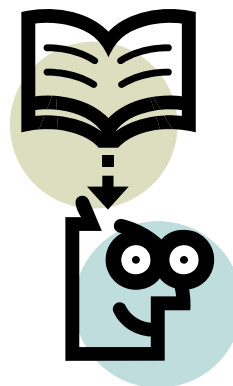
Medjunarodni dan osoba sa invaliditetom 3. decembar

INVALIDNOST – MISLITE O TOME!

Osobe sa invaliditetom se svakodnevno suočavaju sa socijalnim i fizičkim barijerama, kao što su predrasude u stavovima prema invalidnosti, nepristupačnost objekata i druge arhitektonske infrastrukture kao i nepristupačnost informacija i orudja za komunikaciju.

Ove barijere često kao rezultat imaju nedostatak znanja ili svesti o pitanjima invalidnosti, što se može prevazići jednostavnim aktivnostima. Osobe sa invaliditetom mogu ravnopravno da učestvuju u društvu ako se uklone fizičke i socijalne barijere i prepreke u stavovima.

Bilo lično ili profesionalno kroz razne aktivnosti - **VI TO MOŽETE!**

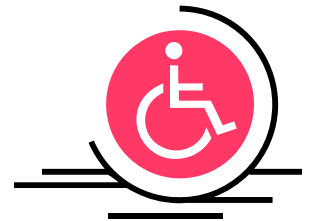
Mrvica znanja, dve kašičice svesti o problemu i šaka jednostavnih aktivnosti su sastojci veoma uspešnog stava o invalidskoj problematiki.

Rights and Dignity of Persons with Disabilities

Šta možete da učinite kao običan građanin?

- U kontaktima obraćajte pažnju na osobu a ne na njenu invalidnost
- Prema osobama sa invaliditetom treba se ophoditi kao i prema svim drugim osobama
- Oslobodite se predrasuda koje su u vezi sa fizičkim izgledom osobe sa invaliditetom
- Izbegavajte detinjaste ili sažaljive stavove prema osobama sa invaliditetom
- Osobe sa invaliditetom nisu hrabrije nego neke druge osobe
- Prilikom razgovora obraćajte se direktno osobi/ama sa invaliditetom, on/ona takodje mogu da imaju interesantne teme za razgovor
- Prilikom razgovora sa osobom sa invaliditetom koja je u pratnji personalnog asistenta, obraćajte se direktno toj osobi a ne asistentu
- Obavezno pitajte osobu sa invaliditetom da li joj treba pomoć, ne prepuštajte se pretpostavkama
- Takodje ne donosite zaključke prema svojim pretpostavkama, dozvolite osobi sa invaliditetom da izrazi svoje potrebe

Jeste li poslodavac?

- Razvijajte politiku jednakih mogućnosti pri regrutovanju svog osoblja
- Ponudite mogućnost organizovanja treninga za početnike, osobe sa invaliditetom
- Razvijajte politiku različitosti u vašem poslu
- Organizujte trening posvećen različitostima za svoje zaposlene
- Učinite svoje prostorije i radna mesta maksimalno pristupačnim (šira vrata, rampe, pristupačni toaleti, pristupačne telekomunikacije i tehnološka orudja, .)
- Kada prilagodjivate infrastrukturu radnog mesta ili menjate hardver i softver materijal, uvek konsultujte osobu sa invaliditetom kojoj je to namenjeno pre nego što bilo šta uradite

Da li organizujete rekreativne aktivnosti?

• Radi ekskurzija ili putovanja, planirajte da rezervišete adaptirana kombi vozila ili autobuse, ispitajte stepen pristupačnosti mesta koja planirate da posetite, obezbedite da dovoljno pristupačnih hotelskih soba (sa adaptiranim kupatilom, velikom sobom, širokim vratima)

bude dostupno učesnicima sa invaliditetom

• Za sportske aktivnosti, ponudite pristupačnu zgradu ili centar, uključujući pristupačne svlačionice i jednostavan pristup sportskim terenima.

• Za bilo koju aktivnosti, nastojte da obezbedite da

prostor za odmor ili rekreaciju sadrži bar jedan pristupačan toalet, pristupačne zgrade uključujući znakove na Brajevoj azbuci.

Da li ste vlasnik trgovine, restorana, bara ?

- ⇒ Potrudite se da vaša prodavnica ili restoran budu pristupačni za kupce sa invaliditetom
- ⇒ Prihvatite pse vodiče u svakoj prilici. To su psi koji pomažu, ne samo slepim osobama nego i osobama sa ograničenim mogućnostima kretanja.
- ⇒ Potrudite se da vaše prostorije imaju pristupačan toalet

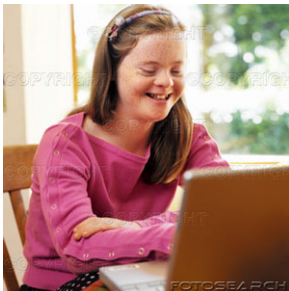

Da li ste vlasnik hotela?

- Obezbedite adaptirane sobe u vašem hotelu. Adaptirana soba je veća soba sa prilagodjenim kupatilom i širim vratima
- U ostalom, otvorenom prostoru, obezbedite rampe, adaptirane toalete i pristupačne liftove sa znakovima na Brajevom azbuci, te ukoliko je moguće zvučni sistem koji obaveštava o dostignutom spratu
- Prihvatite pse vodiče u svakoj prilici.

Šta možete da uradite kao javna vlast/institucija?

- ➡ U bibliotekama ponudite rampe na ulazu u zgradu, asortiman znakova na Brajevom pismu, audio ili Brajeve knjige, knjige u krupnom fontu, knjige u lako razumljivom formatu. Police sa knjigama treba da budu pristupačne svima, uključujući korisnike invalidskih kolica i osobama sa malim rastom
- ➡ U muzejima ponudite pristupačnost (rampe, Brajevo pismo itd.) i tako što će svi eksponati biti pristupačnim svim posetiocima (audio vodič, opis na Brajevom pismu, video sa gestovnim govorom,)
- ➡ U tržnim centrima je pored stepenica i pokretnih stepenica potrebno obezbediti liftove i rampe.
- ➡ Obezbedite dovoljno parking mesta za osobe sa invaliditetom u blizini svih javnih mesta.
- ➡ Svaka osoba ima pravo na slobodu i samostalnost kretanja u javnim zgradama i prostoru. Kad god se projektuju ili renoviraju zgrade ili javni prostor, razmišljajte o zahtevima za pristupačnost na osnovu univerzalnog dizajna
- ➡ Kad obezbeđujete javne toalete, jedan ili više treba da bude pristupačan za osobe sa invaliditetom
- ➡ U svakom slučaju, šta god da preduzimate, koristite jednostavan savet: uključite osobe sa invaliditetom u konsultacije o vašoj javnoj politici i inicijativama.

Da li organizujete neka dešavanja, sastanke, konferencije?

- Obezbedite da prostor u kome se organizuju neka dešavanja bude potpuno pristupačan (rampe, liftovi, širina vrata, pristupačan toalet, znakovi na Brajevom pismu, dozvoljen pristup psima vodičima, adaptirane sobe ključujući adaptirano kupatilo.)
- Konsultujte se sa svakim pojedinačnim učesnikom sa invaliditetom oko njegovih odredjenih potreba.
- Obezbedite dostupnost različitih materijala (olovke, papir, dokumenti,.) umesto što stoje na visokim policama ili repepciji.
- Obezbedite pristupačan prevoz u koji bi osoba koja koristi kolica mogla nesmetano da udje, kao i parking mesta za automobile koje voze osobe sa invaliditetom.

- Za prijeme obezbedite dodatne stolice za osobe sa teškoćama u kretanju/stajanju i postavite obične stolove (umesto visokih koktelskih stolova) koji su prikladniji za korisnike kolica i koji su prikladniji za gestovne prevodioce kojima je potrebno da ruke budu slobodne i vidljive.
- Za osobe koje ne vide ili imaju oštećen vid obezbedite unapred informacije u velikom fontu ili elektronskom formatu ili Brajevom pismu.
- Napravite PowerPoint ili flipchart prezentacije što je moguće pristupačnije osobama sa gubitkom ili oštećenjem vida, uvek potkrepljivane jasnim verbalnim opisima sadržaja ili ih pošaljite pre održavanja određenog skupa.
- Ljudi koji ne vide se fokusiraju na zvuk, zato treba onemogućiti okolne šumove, buku ili muziku.
- Za osobe oštećenog sluha obezbedite sistem pojačano zvuka ili signala i/ili simultano prevodjenje.
- Obezbedite gestovne prevodioce ukoliko osobe oštećenog sluha nemaju svoje lične prevodioce.
- Osobe sa mentalnim problemima mogu imati teškoće da razumeju kompleksne ideje i stavove. Obezbedite znakove koje mogu da koriste u slučaju da nešto ne razumeju. Obezbedite jednostavne informacije zajedno sa dijagramima koji koriste simbole ili slike koje predstavljaju određene vrednosti.
- Obratite posebno pažnju na osobe sa invaliditetom u kriznim situacijama.

Kako javnost vidi vaše informacije?

- Osobi koja ne vidi treba obezbediti material na Brajevom pismu, audio kasetu ili kompjuterski kompatibilni materijal
- Osobi sa oštećenjem vida treba pružiti informacije odštampane na krupnom fontu i uputiti je na kompjuterski kompatibilne alatke
- Osobama koje imaju oštećenje sluha treba omogućiti vizuelne informacije kao što su kratak opis sadržaja, pisani displej i titlovanje. Njima takodje više odgovaraju jači zvučni sistemi. Osobe oštećenog sluha koje koriste gestovni govor koriste često prevodioca na gestovni govor kao posrednika u komunikaciji sa drugima.
- Osobi sa intelektualnim smetnjama treba ponuditi jednostavan tekst kao i tekst čiji su delovi predstavljeni slikama

- Vodite računa da vaš web sajt poštuje smernice o web pristupačnosti.

Da li ste novinar ili radite u medijskoj industriji?

- Koristite izraz osoba sa invaliditetom/osobe sa invaliditetom.
- Ne upotrebljavajte izraz osote sa posebnim potrebama ili hendikepirani, jer on može stvoriti negativan imidž.
- Ne upotrebljavajte izraz "vezan za kolica", nego osoba koja koristi kolica ili korisnik kolica.
- Ne upotrebljavajte reči koje opisuju osobu sa invaliditetom kao zavisnu, žrtvu, bogalja ili paćenika. Takodje treba izbegavati reč "invalid" pošto se može posmatrati kao reč koja označava da neko nije sposoban.
- Promovišite pozitivan imidž osoba sa invaliditetom koji izbegava negativne stereotipe i koji nije zasnovan na milosrdnom ili medicinskom modelu.
- Radite na vidljivosti osoba sa invaliditetom u svim žanrovima i radite na unapredjenju njihovog prikazivanja i inkluziji.
- Proširite programe emisijama i priložima koji se specifično tiču osoba sa invaliditetom i njihovih porodica.
- Uključite osobe sa invaliditetom u redovne programske šeme.
- Ulaskom u 21. vek i digitalnu eru, potrebno je obezbediti da sve osobe sa invaliditetom imaju mogućnost pristup TV programima koji će biti titlovani i sa audio deskripcijom.

Da li pravite web sajtove?

- Osobe sa invaliditetom vole da surfuju Internetom. Za neke je to prozor u svet. Obezbedite da su vaši sajtovi organizovani u skladu sa smernicama za web pristupačnost

Da li radite u telekomunikacijama?

- Osobe sa invaliditetom bi trebalo da imaju pristup svim telekomunikacionim produktima, kao i ostali korisnici. Trudite se da sve proizvode npr. mobilni telefon, telefon, komjuter i sl. razvijate u skladu sa principima univerzalnog dizajna za sve
- Šta god da planirate da preduzmete konsultujte osobe sa invaliditetom, oni su korisnici vaših proizvoda takodje.

Sad kada ste "opremljeni" uputstvima - KRENITE!
Vaše malo biće mnogo za 10% građana Srbije i njihove porodice.